

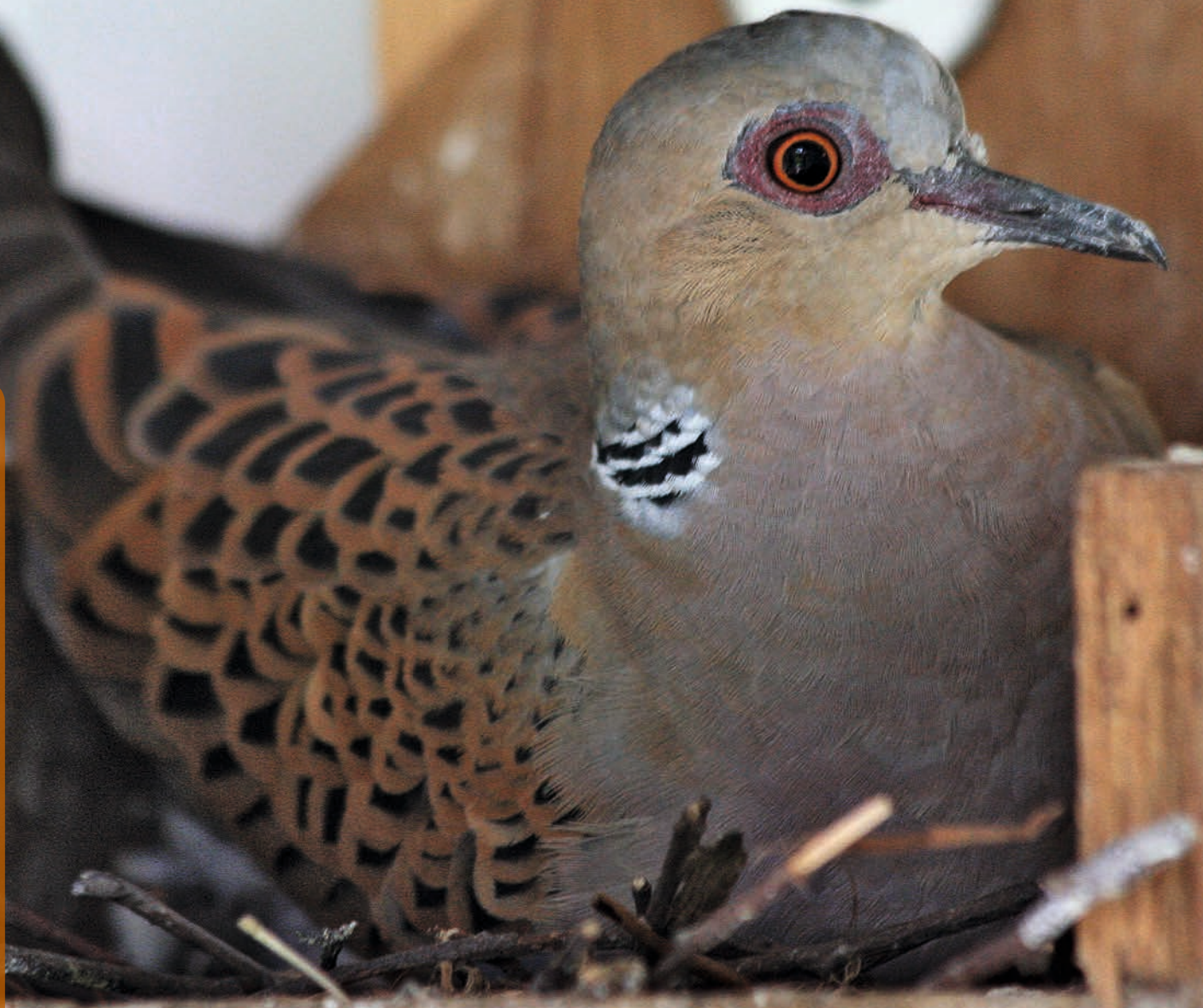
ZOMERTORTELS

(*Streptopelia turtur*)
in de Nederlandse avicultuur

tekst en foto's: Charles van de Kerkhof

Deel 4 in een serie over de zomertortel

De zomertortel gaat in het wild hard in aantallen achteruit. Maar hoe zit het met de zomertortels in de avicultuur in Nederland? Het is een soort die niet veel gehouden en gekweekt wordt. Een populatie zomertortels in beschermd milieu zou van meerwaarde kunnen zijn voor wetenschappelijk verantwoorde programma's ter instandhouding van deze soort (Aviornis, 2019). Ex-situ, oftewel in beschermd milieu, zijn zomertortels eenvoudig te observeren. Dit is een voordeel om soortspecifieke gegevens te verzamelen. Niet alleen kunnen deze gegevens ons een beter inzicht in de soort geven, ze zouden ook van meerwaarde kunnen zijn voor in-situ onderzoek. In de komende drie artikels ga ik hier verder op in.

behoud van vogelhabitat en bewustmakingscampagnes voor bedreigde vogels. Een belangrijke drijfveer van avicultuur is het in beschermd milieu behouden van soorten die in het wild gevaar lopen door vernietiging van habitat en natuurrampen. Avicultuur moedigt instandhouding aan, ze biedt voorlichting over vogelsoorten en houdt onderzoek naar vogels en vogelgedrag in. Uiteindelijk zijn het houden van specifieke soorten, het vergaren van kennis over deze soorten, het behoud van deze soorten en de educatie daar omheen dingen die mensen bezig houden. Ook al gaat natuurbescherming over de natuur, het is en blijft een mensenkwestie. Het is aan ons aviculturisten om vogels in beschermd milieu te beheren voor zowel hobby-, onderzoek- als instandhoudingsdoeleinden.

Beleid en wetgeving voor zomertortels in de Nederlandse avicultuur

De zomertortel komt in Europa voor en staat op de Birds Directive lijst Annex II/part B (Fisher et al., 2018). Men is daardoor verplicht deze soort met een gesloten voertrng te

Avicultuur

De Britse 'Avicultural Society' is in 1894 opgericht met als doel het bestuderen van Britse en buitenlandse vogels in het wild en in beschermd milieu. In de allereerste uitgave van het Avicultural Magazine in november 1894 geeft het bestuur van de Avicultural Society aan dat er veel mensen zijn die zeer geïnteresseerd zijn in vogels en het houden van vogels. Eén van de belangrijkste doelen van de Avicultural Society was destijds om te proberen de kloof te overbruggen die bestond tussen de liefhebber van levende vogels en de wetenschappelijke ornitholoog: *"We geloven dat we veel van elkaar kunnen leren. We willen de vogelhouder een beetje wetenschappelijke kennis bijbrengen en we willen de bureau-ornitholoog interesseren voor het gedrag van vogels."* De benaming die in 1894 door de Avicultural Society voorgesteld werd om een persoon te omschrijven die geïnteresseerd is in zowel het observeren, houden als kweken van vogels, is: een aviculturist.

Avicultuur is de praktijk van het houden en bestuderen van vogels en de kennis die eromheen ontstaat. Avicultuur is gericht op vogels in beschermd milieu, maar ook op het

ringen. De ringmaat voor deze soort is 6 mm (Aviornis, 2019). De zomertortel staat niet op één van de drie CITES-bijlagen en is dus geen CITES-soort. Aangezien de zomertortel wel onder de EU Wildlife Trade Regulations Annex A valt, is een Europees certificaat verplicht. Dit EU-certificaat is nodig als ontheffing voor het houden, aanbieden, vragen, verwerven, tentoonstellen en vervoeren van de individuele vogel.

Zomertortels mogen zonder deze EU-certificaten, mits ze met een 6 mm gesloten voetring geringd zijn, gehouden worden in de collectie waar ze geboren zijn. Wil men de vogels verhandelen of vervoeren naar een andere collectie, dan zijn deze EU-certificaten verplicht. Als er zelfgekweekte vogels gehouden worden en daarmee verder gekweekt gaat worden, zijn de EU-certificaten nodig aangezien bij de aanvraag van EU-certificaten de EU-certificaten van de oudervogels gescand en opgestuurd moeten worden.

De essentie van de EU-certificaten voor de zomertortel is dat de afkomst te traceren is om de handel in illegale vogels tegen te gaan. De EU-certificaten zijn een soort paspoort dat bij de vogel blijft, en dat nodig is voor het legaal kunnen vervoeren van de individuele vogel.

Naast de EU-certificaten wordt er verwacht dat er een register bijgehouden wordt. Dit register bestaat uit twee delen, namelijk de registratie van de binnenkomst en

het vertrekken uit de collectie. Bij binnenkomst wordt informatie zoals datum, soort, ringnummer, eventueel ringkenmerk, de geboortedatum, het geslacht, en de herkomst met contactgegevens genoteerd. Bij het register van vertrekken wordt aangegeven op welke datum het individu aan de collectie onttrokken is en of het gestorven of verkocht is. In het geval van het laatste wordt bijgehouden aan wie, inclusief contactgegevens. Op deze manier vindt er een duidelijke boekhouding plaats wanneer afzonderlijke, geïdentificeerde vogels de collectie in en uit gaan.

Ik ben van mening dat het voor de avicultuur een groot voordeel is dat EU-certificaten verplicht zijn voor deze soort en dat er op bovenstaande manier een boekhouding bijgehouden wordt van elk van de vogels in de collectie. Op deze manier gaan we een stuk serieuzer om met individuele vogels, zeker aangezien het ons liefhebbers tijd en geld kost om een gedegen boekhouding bij te houden en de papieren via de officiële weg aan te vragen mochten we onze nakweek willen overbrengen naar een andere collectie.

Mocht het aanvragen van EU-certificaten te moeilijk, te duur of teveel werk gevonden worden, dan kan men altijd ervoor kiezen om niet te kweken met deze soort, of alleen een doffer in de volière te plaatsen. Voor de aanschaf van zomertortels met EU-certificaten is geen extra moeite nodig. Alleen bij het verplaatsen van nageslacht van deze soort is het nodig om EU-certificaten aan te vragen waaraan kosten verbonden zijn.

Aantallen zomertortels in de Nederlandse avicultuur

Helaas is er geen totaaloverzicht van de aantallen zomertortels die gehouden worden in de Nederlandse avicultuur. Om hier toch een beeld van te kunnen geven zijn Aviornis International Nederland, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers (NBvV), Belangenbehartiging Europese Cultuurvogel (BEC), de Parkieten Sociëteit en Kleindier Liefhebbers Nederland bereid geweest mee te werken. Dit zijn de vijf officiële organisaties in Nederland waar ringen voor zomertortels besteld kunnen worden. Naast bovengenoemde organisaties heeft het CITES-bureau van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) zijn medewerking verleend.

Bij het bestellen van ringen bij bovenstaande vijf organisaties moet het aantal kweekkoppels zomertortels vermeld worden aangezien het gaat om een Europese vogelsoort. Ervan uitgaande dat liefhebbers alleen ringen bestellen als ze zomertortels de kans geven om voor nageslacht te zorgen, kunnen we ervan uitgaan dat onderstaande cijfers het **minimale aantal kweekkoppels zomertortels in de avicultuur in Nederland weergeven**. Naast het aantal kweekkoppels dat doorgegeven is bij het bestellen van de ringen, zijn ook het aantal liefhebbers dat ringen besteld heeft voor zomertortels vermeld. Dit zijn het **minimaal aantal collecties waar zomertortels gehouden worden die zelf voor nageslacht mogen zorgen**. De cijfers van het CITES-bureau van de RVO geven aan voor hoeveel individuele zomertortels er EU-certificaten zijn uitgegeven. In 2003 heeft het CITES-bureau liefhebbers met zomertortels in Nederland de kans gegeven om zomertortels te laten registreren en van een EU-certificaat

te voorzien. Vandaar het grote aantal zomertortels in 2003. Het is niet specifiek vast te stellen of het aantal uitgegeven EU-certificaten per jaar correleert met het aantal gekweekte vogels van dat jaar. Het kan namelijk zijn dat er voor zomertortels die in 2018 geboren zijn pas in 2019 EU-certificaten aangevraagd worden. De cijfers uit de 'zoological information management software' (ZIMS) geven het aantal individuele zomertortels weer die in Nederlandse dierentuinen gehouden werden in de desbetreffende jaren. In twee dierentuinen waren zomertortels onderdeel van de collectie in twee verschillende periodes, 2005-2007 in één dierentuin en van 2011-2018 in een andere. Vanaf 2019 gaat het over twee dierentuinen die tegelijkertijd zomertortels huisvesten in hun collectie, namelijk Aeres Barneveld en Gaia Zoo.

Voor de EU-certificaten is er vanaf 2003 gedigitaliseerd bijgehouden hoeveel zomertortels er bekend waren bij het uitgeven van de EU-certificaten. Bij de ringendiensten van de vijf organisaties zijn de ringaanvragen vanaf 2010 gedigitaliseerd bijgehouden. Aviornis en de NBvV zijn de twee belangrijkste verenigingen voor liefhebbers van zomertortels. Bij de overige drie organisaties worden er minder of maar sporadisch ringen voor zomertortels besteld.

Overzicht zomertortels

	Aviornis Int. NL		NBvV		BEC		Parkieten Sociëteit		Kleindier		Totaal Nederland		EU- certificaten	ZIMS
	Liefhebbers	Koppels	Liefhebbers	Koppels	Liefhebbers	Koppels	Liefhebbers	Koppels	Liefhebbers	Koppels	Liefhebbers	Koppels	Zomertortels	Zomertortels
2003													419	
2004													197	
2005													173	4
2006													96	7
2007													124	3
2008													108	
2009													71	
2010	2	3	37	62	6	6			4	7	49	78	83	
2011	17	26	38	59	6	6			4	4	65	95	74	1
2012	9	14	32	45	7	7			2	2	50	68	50	3
2013	9	19	26	35	4	4			1	1	40	59	50	4
2014	17	25	26	35	6	6			3	3	52	69	92	7
2015	13	24	34	49	8	8			0	0	55	81	76	7
2016	8	17	34	44	7	7	2	3	4	8	55	79	89	7
2017	12	22	30	44	3	3	2	3	1	2	48	74	45	3
2018	6	15	23	33	4	4			2	5	35	57	27	7
2019	7	15	32	40	7	14	1	2	3	5	50	76	132	10

Conclusie

Aan de hand van bovenstaande gegevens kunnen we concluderen dat in de laatste tien jaar, van 2010 tot en met 2019, tussen de 57 en 95 kweekkoppel zomertortels per jaar gehouden werden door 35 tot 65 Nederlandse liefhebbers. De gegevens laten duidelijk zien dat er een daling is geweest in interesse en het nageslacht van zomertortels tussen 2015 en 2018. Het jaar 2019 schetst echter een heel ander beeld. Met hetzelfde aantal liefhebbers en kweekkoppels als in 2017, zijn er 87 EU-certificaten meer voor zomertortels aangevraagd in 2019 dan in 2017. Is het een toename van de interesse in zomertortels en de kweek met zomertortels? Of hebben meerdere liefhebbers in 2019 EU-certificaten aangevraagd voor jongen die voorgaande jaren in hun collectie geboren zijn? Daar kunnen we helaas geen antwoord op geven. Wel geeft dit overzicht een duidelijk beeld van de (minimale) huidige situatie van kweekkoppels zomertortels en de liefhebbers daarvan in de Nederlandse avicultuur weer.

Dankwoord

Pierreco Eyma, erevoorzitter van Aviornis International Nederland, wil ik in het bijzonder bedanken voor zijn inzet en bereidheid om mij te helpen bovenstaande gegevens te verzamelen. Zonder zijn enthousiasme en netwerk was het niet mogelijk geweest een beeld te vormen van de huidige populatie zomertortels in de avicultuur in Nederland. Bij deze wil ik Marius Sijtsma van Aviornis International Nederland, Hans van der Stroom van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, Henry Hoogaars van de Belangenbehartiging Europese Cultuurvogel, Fred Rönitz van de Parkieten Sociëteit, en Erna Sanders van de Kleindier Liefhebbers Nederland, Bart van Honstede van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, en Jan Harteman bedanken voor hun bereidheid mee te werken om bovenstaande gegevens aan te leveren. Ik wil graag mijn waardering uitspreken voor bovengenoemde personen en hun bereidheid om gegevens onderling te delen om zo een beeld te vormen van de huidige populatie zomertortels in de Nederlandse avicultuur.

Literatuur

- Aviornis International Nederland, 2019 <https://www.aviornis.nl/over-aviornis/wat-is-aviornis/doelstelling/> Geraadpleegd mei 2019.
- Aviornis International, 2003. 30e jaargang nr. 171. Overdracht en registratie van de zomertortel.
- Aviornis (2019). Ringmaat Zomertortel. Geraadpleegd april 2019. <https://aviornis.nl/bootstrap/web/index.php?r=vogel%2Fpublicdetail&id=2321>
- Fisher I, Ashpole J, Scallan D, Proud T and Carboneras C (compilers) (2018) International Single Species Action Plan for the conservation of the European Turtle-dove *Streptopelia turtur* (2018 to 2028). European Commission 2018
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2017. Infoblad EU-certificaten versie 2017. Geraadpleegd juni 2019. <https://www.rvo.nl/sites/default/files/.../Infoblad-EU-certificaten.pdf>
- Avicultural Magazine, 1894. No. 1. The Avicultural Society. Geraadpleegd juli 2019 <https://www.biodiversitylibrary.org/item/101530#page/9/mode/1up>

